

Bogen om hunden

Copyright © Jeanette Sams-Dodd 2009

Omslag: Lars Rosenquist Bech-Jessen

Fotos: Copyright © 2009 Frank Sams-Dodd, hvor intet andet er angivet

Tegninger: Copyright © 2009 Henriette Westh

Published by Borgens Forlag A/S, Valbygaardsvej 33

DK-2500 Copenhagen Valby

Bogen er sat med Aldus

og trykt hos Narayana Press, Gylling

ISBN 978-87-21-02755-1

1. udgave, 1. oplag 2009

www.bogenomhunden.dk

www.canix.dk

www.borgen.dk

Hvalpefotos er taget hos:

Beagle: Kennel Skansehøj v/ Lotte Bergh Jensen, født og opvokset hos Inge Birk-Hansen, Nibe

Dalmatiner: Kennel Löjtnantshjärtats v/Susanne Thell, Veberöd, Sverige

Dvärgschnauzer: Kennel Ugly Duckling, v/ Pia Nissen, Højby Sj.

Golden retriever: Kennel Vesterland v/ Hanne Louise Top Knudsen, Årre

Grosser schweizer sennenhund: Lisbeth og Karsten Johanneson, Vester Skerninge

Labrador retriever: Kennel Michno v/ Charlotte og Lars Nørgaard, Støvring

Rottweiler: Kennel Rottholm v/ Mette og Lars Holm, Odense

Schæferhund: Kennel Elverhøj v/ Jackie Månsson, født og opvokset hos Kate og Erling Poulsen, Ringsted

Indhold

Forord 15

DEL I

HVALPENS UDVÆLGELSE OG OPDRAGELSE

Kapitel 1 • Hunden i naturen og lederskab 23

Hundens oprindelse og hvorfor det er vigtigt at kende lidt til den 23

Stabil social struktur, betydning og konsekvenser 25

Individet 28

Kapitel 2 • Sensitive perioder og udviklingsfaser 30

Den vegetative/neonatale fase – uge 1 og 2 32

Transitions-/overgangsfasen – uge 3 38

Prægningsfasen – uge 4-7 43

Socialiseringsfasen – uge 8-12 48

Rangordningsfasen – uge 13-16 55

Flokdannelsesfasen – 5. og 6. måned 60

Pubertet og modenhed – fra 7. måned til 2 år 63

Voksenalder – fra 2 år 64

Kapitel 3 • Valg af race 66

Motionsbehov 68

Aktivitetsniveau – indendørs og udendørs 69

Størrelse – højde og vægt 69

Foderbudget 70

Styrke 70

Tendens til at udvikle fysiske skavanker 70

Pelstype/Fældning/Behov for pelspleje 71

Generel indstilling og tilgang til andre hunde (og mennesker) 72

Sociale evner og behov 73

Tendens og evne til at vogte hus og have 73

Tendens til at gø 74

Evne til at være alene 74

Legelyst og -behov 75

Tålmodighed (f.eks. over for børn) 75

Tendens til at grave huller 76

Behov for at være udendørs/indendørs 76

Evne til at lære og vilje til at være lydige 77
Behov for at lære og at arbejde 78
Tendens til at pibe 78
Forventet levetid 79
Tendens til skarphed eller mangel på samme 79
Hent information 80

Kapitel 4 • Valg af avler og forældredyr 82
Internatshunde 93

Kapitel 5 • Valg af hvalp 95
Hanhund versus tæve 95
Udvælgelse 100

Kapitel 6 • Turen hjem og det første døgn i hjemmet 126
Hvornår hvalpen kan tages fra moder og søskende til sit nye hjem 126
Grib sagen rigtigt an helt fra start 127

Kapitel 7 • Den lille hvalp i hjemmet, 8 til 12 uger gammel 137
Hjælp hvalpen til rette 137
Leg og læring 145
Fri leg 146
Sikkerhed 149
Aktivitetsfordeling, fodring og knoglelidelser 150
Bil 154
Socialisering 155
Alene hjemme 158
Praktiske emner 160

Kapitel 8 • Den lille hvalp i hjemmet, 13 til 16 uger gammel 163

Kapitel 9 • Hvalpen i hjemmet, 17 uger til 6 måneder gammel 169

Kapitel 10 • Unghunden i hjemmet, 6 til 30 måneder gammel 172

Kapitel 11 • Hvornår og hvordan indlæringen startes 175
Indlæringskapacitet og naturlige processer 175
Hvordan tillid, modellering og indlæring gribes an 179

Kapitel 12 • Udstyr 185
Kurv 185
Halsbånd 186

Hundetegn 191
Line 191
Skåle 193
Legetøj 193

Kapitel 13 • Kom adfærdsproblemer i forkøbet 197
Den for lette løsning på alene hjemme-problemet 199

DEL II

HVALPENS OG HUNDENS UDDANNELSE

Kapitel 14 • Indlæring 203
De fire trin i læring 203
Aktiv kontra passiv læring samt de fire muligheder i aktiv indlæring 206
Straf 208
 Påførende straf/positive punishment – at give noget ubehageligt 208
 Fjernende straf/negative punishment – at fjerne noget behageligt 215
Belønning 218
 Påførende belønning/positive reinforcement – at give noget behageligt 218
 Ros 219
 Berøring 222
 Håndfast belønning 223
 Timing/øjeblikkelighed 224
 Motivation 225
 Belønning tilpasset forholdene 228
 Hvornår roser man? 229
 Hvornår roser man ikke? 230
 Langtids-nusning 231
 Fjernende belønning/negative reinforcement – at fjerne noget ubehageligt 232

Kapitel 15 • Valg og brug af kommandoer eller -signaler 233
Kommandoer skal være lette at skelne fra hinanden 233
Hvornår benytter man en kommando – og hvornår ikke? 234
Vælg et „ubrugt“ ord eller signal 236
Verbale signaler, fløjtesignaler eller bevægelser som kommando 237
Signaler versus kommandoer 238

Kapitel 16 • Indlæring i praksis 240
Tilegnelse 240
 Klikkertræning 241
 Shaping 247
 Eksempel på træning via shaping 251

Automatisering	253
Generalisering	256
Objekt	257
Sted	260
Distractioner	261
Tid og afstand	262
Vedligehold	263
Hvor hurtigt kan eller bør man gå frem?	265
Indflydelse på præstationen via belønningsskemaet	265
Hastighed	266
Kvalitet	266
Varighed	266
En lille slutbemærkning	267

DEL III HUNDENS SPROG

Kapitel 17 • Indledning til hundens sprog	271
Kapitel 18 • Kan hundesprog oversættes direkte til menneskesprog?	272
Stress	273
Kapitel 19 • Hvad taler hundene om?	277
Kapitel 20 • Misforståelser	280
Kapitel 21 • Kommunikationsredskaberne	285
Signaler med læber, mund og næseparti	288
Signaler med ørerne	296
Signaler med øjnene, øjenomgivelserne og blikket	309
Signaler med halen	321
Signaler via kropsholdninger og -positurer	331
Kombination af alle kommunikationsredskaberne	340
Kapitel 22 • Aggression og angst	365
Aggression	365
Angst	367
Kapitel 23 • Kombinationen skaber nuancerne	370
Akut kraftig smerte	371
Kapitel 24 • Ritualiserede bevægelser	372

Kapitel 25 • Bevægelser med signalværdi 374

Snudepuf eller næsestød 374

Slikke 377

Give pote 382

Tisse 383

Ligge på ryggen 385

Ryste sig 387

Møde 388

Hoppe op på ryggen 396

Skrabe i jorden 398

Skubbe og læne 399

Ikke-bevægelse 400

Glæde og leg 402

Pege 408

Kapitel 26 • Konfliktadfærd 409

Kapitel 27 • Lydsignaler 413

Gøen (og bjæffen) 413

Knurren (og grynten) 417

Hylen (samt glammen og skrigen) 418

Piben (og hvinen) 419

Nysen (og fnysen) 420

Hæssen 421

Smasken 421

Sukken 422

Gaben 422

Kapitel 28 • Lugtsignaler 424

Kapitel 29 • Seksualadfærd og -sprog 430

Kapitel 30 • Hvordan lærer hunde hundesprog? 435

Kapitel 31 • Hvordan ved vor hund, at vi lige nu henvender os til den? 439

Kapitel 32 • Hvordan kan vi mennesker bruge vort kendskab til hundens sprog? 441

Appendiks • Eksempel på shaping indeholdende hvert eneste klik 455

Litteratur 465

Stikord 483

Den lille hvalp i hjemmet, 8 til 12 uger gammel

Nu har vi så overstået den første dag godt, og både hvalp og leder har fået lidt nattesøvn.

Perioden fra 8 til 12-ugersalderen er den alder, vi normalt anser for at være socialiseringsfasen; se også afsnittet „Socialiseringsfasen“, side 48. Her er to sider af hvalpens opdragelse, som egentlig er lige vigtige. På hjemmefronten er vor fornemste pligt at prøve at opbygge det tillidsforhold, der efterhånden er nævnt så mange gange, og på udefronten er det at få hvalpen introduceret til så mange situationer og ting som overhovedet muligt, og som vi kunne forestille os, den kunne komme til at møde igen i løbet af resten af sit liv, og som hunde af og til kan vise angst over for.

Hjælp hvalpen til rette

Opbygning af tillidsforholdet mellem hvalp og leder er let, man skal bare hele tiden huske på, hvordan det ville have været i naturen; se eventuelt afsnittet „Socialiseringsfasen“, side 48, under kapitlet „Sensitive perioder“. Først og fremmest skal vi gøre os klart og holde os for øje, at alt, hvad hvalpen lærer og skal lære, bedst sker gennem leg. Leg så meget med den som muligt, men husk, at lederen skal stoppe legen, før hvalpen stopper den, det vil sige, mens det er sjovt, og før hvalpen bliver træt, og hvis det er en tovtrækningsleg, er det vigtigt, at det er lederen, der til sidst sidder med tovet. Det kan slet ikke anbefales at lege tovtrækning med hvalpen, fordi det er nødvendigt fra begyndelsen at holde fast på, at det er ejeren, der er leder af flokken. Tovtrækningsleg øger også ofte hvalpens fokusering på munden og dermed dens tendens til at gnave i genstande, som ikke var

ment til formålet. I det hele taget kan det ikke anbefales overhovedet at lege meget vilde eller voldsomme lege med hvalpen. Det behov må man sørge for, at den får dækket med andre hvalpe eller unghunde.

En meget god og vigtig leg er den, der danner starten til hvalpens indlæring. Den er kraftig tillidsopbyggende og er grundigt beskrevet på side 183 under afsnittet „Hvordan tillid, modellering og indlæring gribes an“.

Hvis vi helt fra start sørger for at sætte rammerne for hundens liv og opførsel og inden for disse rammer giver den masser af frihed, er vi godt på vej. Som beskrevet under afsnittet „Socialiseringsfasen“, side 50, indfører faderhunden i naturen visse tabuer for hvalpene. Det kan svare lidt til vore husregler, som danner rammerne for hvalpens og hundens udfoldelse og opførsel. For at sætte disse rammer, er vi nødt til ligesom faderhunden at være konsekvente. Har vi sagt nej, er det et nej. Og de ting, der er nej i dag, er også nej i morgen og i overmorgen. Det sidste har man som hundeejer hørt så mange gange før, men hvad man ikke plejer at tænke over, er, at det, der er ja i dag, *også* er ja i morgen og i overmorgen. Det betyder blandt meget andet, at man ikke kan tillade sig at forvirre sin hund ved at lade den gøre alle mulige ting som lille, nuttet hvalp og så forbyde dem, efterhånden som den vokser sig større. Man skal dog huske, at hunden skal have lov til at være der, hvilket indebærer, at forbuddene skal være relativt få.

I denne alder bør hvalpen kun straffes, hvis det er *absolut* nødvendigt. Og man bør i hvert fald aldrig straffe uden at have taget synderen på fersk gerning. At straffe for noget, hvalpen gjorde bare ti minutter tidligere, er helt uden mening, for den har sandsynligvis været engageret i adskillige handlinger siden og ville forbinde straffen med den sidste af disse i stedet for med det, man reelt straffer den for. Forstår hvalpen som i dette tilfælde ikke, hvorfor den straffes, fører det til en forvirret og usikker hund. Selvfølgelig skal den lære, hvad der er rigtigt og forkert, men leg det ind i den. Siger man et fast „nej“ og samtidig med en fast, selvsikker kropsholdning fysisk stopper den i det, den er i færd med, for bagefter at få den positivt engageret i en anden acceptabel aktivitet, er det sandsynligvis nok til, at den forstår situationen. Bliver den ved og ved med den samme forbudte ting, er det selvfølgelig nødvendigt at få det stoppet én gang for alle. Forlang altid, at hvalpen holder sig inden for de rammer, der på forhånd er afstukket i husordenen. Man skal vælge sine regler, så de er klare og entydige, og derefter må man *aldrig* lade det forbudte foregå. Det kan man i den alder kun sikre sig ved at holde hvalpen under diskret, men temmelig konstant opsyn. Er man nødt til at foretage sig noget meget vigtigt, hvor det ikke er muligt samtidig at holde øje med hvalpen, er det bedre dette korte øjeblik at placere den i dens helle som beskrevet i kapitlet

sekvenser, hvis en hvalp får bidt i en elektrisk ledning, er ikke morsomme. Man skal også huske, at alle småting kan blive slugt i stedet for at blive spyttet ud igen. Visse genstande kan være enten spidse eller skarpe eller blive det ved at blive revet eller bidt i stykker. Det kan være yderst problematisk at få den slags ned i en hundemave, så man må tænke sig om og holde øje med hvalpen.

Et andet typisk faremoment er perioden, før hvalpen får lært, at den ikke må springe op ad borde og lignende. Der lugter ofte forbløffende godt på et køkkenbord, og ligger der en køkkenkniv lidt yderligt, kan den hurtigt ryge ned med spidsen først og i bedste fald kun give et grimt snitsår.

Apropos køkkenet så lad være med at lade hvalpen af syne et øjeblik i køkkenet, før den har lært grundigt, at den ikke må tage fra bordene. Har den først haft heldet med sig og stjålet en lækker oksesteg eller en kylling fra bordet, er det bagefter mere end dobbelt så svært at lære den, at det er forbudt.

Som allerede forklaret grundigt side 129 i kapitlet „Turen hjem og det første døgn i hjemmet“, skal man ikke lade sin lille hvalp få adgang til offentlige hundetoiletter, før den er færdigvaccineret. Det kræver selvfølgelig, at man er ekstra omhyggelig med altid at få samlet op efter den, når den har haft afføring, men hundetoiletter er områder, hvor hvalpen kan blive smittet med alle de både alvorlige og ikke alvorlige sygdomme, som måtte være i omløb i lokalområdet. Det kan en så ung og uvaccineret hund slet ikke tåle.

Dette er selvsagt ikke ment som en komplet gennemgang af de sikkerhedshensyn man bør tage med en lille hvalp i huset. Det er blot et par eksempler, som bliver til virkelighed alt for ofte, og som skal huske os på at tage visse logiske forholdsregler med hensyn til sikkerheden, når vi anskaffer en hvalp.

Aktivitetfordeling, fodring og knoglelidelser

Hvalpe i naturen leger meget, men hvis man betragter dem, vil man se, at de ofte skifter mellem leg og hvile. De er meget aktive i et kort stykke tid, og pludselig, uden at man egentlig rigtig har bemærket det, ligger de i en stor bunke og sover, og så igen, pludselig, uden at man egentlig bemærker skiftet, er de igen på benene og undersøger deres omgivelser og leger med hinanden. Sådan bør det være, det har deres krop bedst af. Særlig ved racer, som kæmper med knogleproblemer som f.eks. hofteleds dysplasi (HD), er det værd at huske på, mens hvalpen er lille. Vær aktiv sammen med den, tag den med alle mulige steder hen, leg med den, gå tur med den, træn den etc., men gør det hele kort tid ad gangen. Lad den få sig en

Venstre billede: Hofteledysplasi. Her ses den forstørrede afstand mellem lårbenshovedet og hofteskålen samt udvækster og deformiteter på lårbenshovedet, særlig langs randen.

Højre billede: Sund hofte til sammenligning.

Billeder venligst udlånt af Alf Peder Læbro, Centrum Dyrehospital

lur indimellem. Det er helt o.k., luren er i bilen, men lad den slappe af, når den viser tegn på at trænge til det. Hvis en hvalp føler sig presset, vil den ikke gå hen og slappe af, som den ellers har brug for. Et godt eksempel på noget, man ikke bør gøre, er til daglig at give hvalpen meget korte lufteture, og når søndagen så oprinder, tænke, at nu vil man altså køre den træt, så man i det mindste har fred søndag aften og hele mandagen. Mange mennesker gør dette i en god mening, men når hvalpen har vandret den samme tid og afstand, som den gør til hverdag, er den træt, træt i musklerne. Den kan jo sagtens fortsætte med at gå, og det gør den også, men nu er det populært sagt ikke længere musklerne, der bærer den, men knoglerne. Dette giver et alt for hårdt og helt forkert slid på knogler og led, og særlig hofterne kan lide under det.

Hofteledysplasi (HD) er en lidelse, som forekommer hos mange mellemstore og store hunde. I stedet for at det runde hoved på lårbensknoglen bevæger sig i en tæt og stabil forbindelse oppe i hofteskålen på bækkenet, er der opstået en større eller mindre ustabilitet i dette led, så hunden får smerter, når den bevæger sig. Disse smerter kan blive decideret invaliderende, og tidligere blev mange hunde

Indlæring

For at få størst glæde af sin hunds personlighed og få mest muligt ud af dens evner må man som det første og vigtigste forsøge at opbygge et velafbalanceret og harmonisk forhold til den ved at opbygge dens selvtillid og vinde dens fulde tillid og respekt.

Et sådant forhold oparbejdes lettest fra den tidligste hvalpealder, som beskrevet i første del af denne bog. Hvis det er på plads, er det forbavsende let at lære sin hund alle mulige ting, man måtte have lyst til.

Det er med hunde som med mennesker, de er bedst til noget, hvis de kan lide det, de laver. Derfor lærer en hund hurtigst og bedst, hvis man tilrettelægger træningen i overensstemmelse med dens naturlige udvikling og adfærd og opbygger den som en leg, der er underlagt visse regler.

De fire trin i læring

Metoderne til at lære en hund en ny færdighed er så at sige ens gennem hele hundens liv. Alligevel kan det godt se ud, som om teknikken til at lære en hund noget er lidt forskellig fra alderstrin til alderstrin. Det skyldes, at det at lære og kunne noget ikke bare er indlæring, men egentlig kan deles op i fire trin: a) selve det at lære at udføre handlingen (fra nu af kalder vi det „*tilegnelse*“), b) det at blive flydende i at udføre den, altså at kunne gøre det uden rigtig at tænke over, hvordan det gøres („*automatisering*“), c) det at kunne udføre den lige godt i alle omgivelser og med alle typer distraktioner, som f.eks. kraftig støj, lyd, lys, mange fremmede mennesker etc. („*generalisering*“), og d) det at holde færdigheden ved lige og altså være i stand til at udføre den resten af livet („*vedligehold*“).

samme grundregler som for den ovenfor omtalte type straf, der indebærer at påføre hunden noget ubehageligt: at reaktionen skal falde øjeblikkeligt, at den skal falde hver evig eneste gang, og at man ikke må bære nag. Netop fordi straffen skal falde øjeblikkeligt, kræver det omtanke og forståelse fra ejerens side. Det er nødvendigt, at han/hun i hver enkelt situation, som kræver en reaktion, forstår at finde noget, hunden nyder lige i det øjeblik, og tage det fra den midlertidigt.

Desværre har jeg på baggrund af gentagne oplevelser i problemadfærdskonsultationer set mig nødsaget til at komme med en allersidste bemærkning omkring straf.

Den må aldrig, aldrig bruges som hævn. Føler man sig nødsaget til at hævne sig på sin hund, er det tid at søge hjælp. Hunde hører ikke til blandt de arter, der benytter sig af noget så lavt, og de vil heller aldrig forstå det. Har man brug for at hævne sig på sin hund, eller tror man, at den hævner sig på én, så er der noget fundamentalt galt i forholdet mellem hunden og mennesket, og det bør afklares, før forholdet lider yderligere skade. Man kan roligt gå ud fra, at hunden ønsker et godt forhold, og gør den noget, man ikke bryder sig om, er det ens pligt som dens ejer og leder at forsøge at sætte sig ind i hundens måde at tænke på og prøve at løse situationen ud fra denne nye indfaldsvinkel.

Belønning

Lad os gå tilbage og se på andre muligheder inden for aktiv indlæring. Til forskel fra straf får de hunden til at udføre en handling, vi ønsker, den skal udføre. Den ene mulighed er, at hunden får eller oplever noget godt (påførende belønning/positive reinforcement), den anden er, at hunden slipper af med noget ubehageligt (fjernende belønning/negative reinforcement). Begge dele er en behagelig konsekvens af dens handling og altså en belønning

Påførende belønning/positive reinforcement – at give noget behageligt

Vi siger „sit“ til vor hund, hunden sætter sig, og vi giver den noget godt, nemlig en hundekiks. Dette er et eksempel på aktiv indlæring ved at få eller opleve noget godt.

Eksempler på effektive belønningsmetoder af en hund kan være

- verbal ros
- behagelig fysisk berøring/nusning
- at få en madpille/en kiks/et gnaveben/et griseøre etc.
- at lege bold
- at få sin mad
- at få lov til at lege med sit yndlingslegetøj
- alle de utallige eksempler på ting og/eller aktiviteter, hver enkelt hundeejer kan nævne, at netop hans/hendes hund er helt vild med.

Ros

At give en hundekiks, når hunden har gjort noget godt, kan alle – i hvert fald teoretisk set – finde ud af, men hvad med ros? Hvordan roser man en hund? En voksen hund og en hvalp roses ikke altid ens, og alt efter en hvalps eller en voksen hunds temperament skal rosen tilpasses individet. Det drejer sig om, at hunden opfatter det, man siger, positivt. Verbal ros er vigtig. Den lille hvalp er meget lydhør over for alt, hvad dens nye ejer siger og gør. Den opfatter det intuitivt som noget behageligt, når vi siger noget henvendt specielt til den med en lys og glad stemme. Ordenes indhold er i princippet fuldstændig ligegyldigt, bare de bliver udtalt med en lys, glad og venlig stemmeføring. Det er en god idé, fra hvalpen er helt lille, i ordstrømmen at inkludere det samme ord hver gang, som f.eks. „dygtig“. Med tiden (kort tid) vil hvalpen huske dette som et rose-ord, og i de fremtidige få, men vigtige situationer, hvor man ikke kan begynde at bruge falsetstemme og lade ordene flyde, men hvor man alligevel absolut har brug for at tilkendegive over for sin hund, at den lige har gjort noget rigtigt, kan man hurtigt sige „dygtig“, og den vil forstå det som en anerkendelse.

Det er en god idé at tage kropssproget med i brug. Man er simpelthen nødt til at give los for den traditionelle påtagne stivhed, som så mange mennesker prøver at tillægge sig i et fortvivlet forsøg på at virke „voksne“, „modne“ og „seriøse“. Knap op for glæden, positiviteten og umiddelbarheden. Slap af i kroppen, og glem, hvad andre mennesker måtte tænke. Det må da være deres problem, hvad de tænker. Vort problem er at få opdraget vor lille hvalp til at blive verdens bedste hund, og det kræver, at vi udstråler umiddelbarhed og er villige til klovnerier. Gå ned i hvalpe-/hundehøjde, altså på hug (ikke bøje sig frem over hunden), læg ansigtet i glade folder, tal med hvalpen i et lyst, glad og rosende toneleje, og rør evt. ved den lige der, hvor den holder allermest af at blive nusset. Man kan også bevæge

at hunden ud fra sin natur ville have gjort én ting, og den ikke gjorde det, men derimod gjorde det, som var det korrekte i dens nuværende menneskesamfund, bør man rose. Det er ikke vigtigt, om man har skullet gribe verbalt ind eller ej for at få det til at lykkes. Det vigtige er, at den ikke lavede „ballade“. Som leder er man nødt til at anerkende, når hunden har gjort noget godt set med hundeøjne. Det skaber en hund, som er stolt af sig selv, og som, næste gang den befinder sig i en lignende situation, med endnu større sandsynlighed vil gøre det, som for os mennesker er det rigtige. Roser man ikke, når en hund har undertrykt sin naturlige adfærd til fordel for, hvad vi mennesker ønsker af den, vil den hurtigt blive træet af at gøre det for os, og den vil, næste gang den kommer i en lignende situation, med større sandsynlighed gøre det, den ville gøre intuitivt i naturen. Dette er altså også en måde at bruge aktiv indlæring på via en behagelig konsekvens (eller belønning).

HVORNÅR ROSER MAN IKKE?

Hunden lærer hele tiden. Den lærer af konsekvensen af sine handlinger. Ligesom det ovenfor er beskrevet, hvordan man i træningen via den rette belønning på rette tid øger sandsynligheden for, at hunden gentager en bestemt handling, vil den også gøre det, hvis man – måske uden at tænke over det – belønner de handlinger, man ikke ønsker at se. Et eksempel, som jeg har set utallige gange, er den ukontrollerbare hund, som af glæde hopper, gør, piber etc., når der kommer gæster. Ejeren er flov over hunden, men aner ikke, hvad han/hun skal gøre for at kontrollere situationen. Gæsterne har taget deres pæne tøj på, og af høflighed siger de ikke noget, men de ville tydeligvis sætte stor pris på ikke at få potemærker på skjorteflippen eller revet nylonstrømperne. Ejeren er et venligt menneske og bryder sig ikke om at skælde sin hund ud og da slet ikke i fremmedes påsyn. Han/hun kunne også lukke hunden ind i et andet rum, men det er han/hun heller ikke helt vild med, da hunden så bare vil kradse døren helt i stykker og oven i købet stadig gøre, så ingen kan få ørenlyd. Hvad gør den stakkels ejer i denne situation? Han/hun tænker meget logisk – men hundeopdragelsesmæssigt helt forkert – at han/hun er nødt til at få omdirigeret hundens opmærksomhed til noget andet, og til det formål er han/hun nødt til at gøre brug af noget, som er endnu mere attraktivt end gæsternes ankomst: et af de gnaveben, som hunden synes allerbedst om, og som det tager tid at fortære. Konsekvensen af dette er ro i øjeblikket, men på langt sigt kan ingen fortænke hunden i at konkludere, at dens ejer synes, dens opførsel i den beskrevne situation var helt perfekt. Ikke blot belønner han/hun den med en hundekiks, som den er vant til, når den har gjort

Indlæring i praksis

Mangen en hundeejer klager med rette over at skulle benytte belønningsmetoden til træning af deres hund, fordi de så altid skal gå rundt med hundekiks i lommen. Det behøver de bare ikke, slet ikke. De skal blot gøre indlæringsarbejdet helt færdigt! Som nævnt i afsnittet „De fire trin i læring“, side 203, foregår indlæringen i fire trin, „tilegnelse“, „automatisering“, „generalisering“ og „vedligehold“. Tilegnelse går ud på at få hunden til at forstå, hvad det er, vi prøver at få den til. Automatisering går ud på, at hunden bliver rigtig god til og flydende i at gøre det. Mange hundeejere tror, at når disse to faser er opfyldt, kan hunden den ønskede handling, men de glemmer vigtigheden af at fuldføre automatiseringstrinnet samt af de sidste to trin, nemlig generalisering og vedligehold. Det er nemlig på disse stadier, vi skal sikre os, at den evige belønning bliver overflødig, ikke bare på træningsstedet, men overalt, og samtidig sikre os, at hunden adlyder hver gang. Disse trin er faktisk slet ikke så lette, eftersom de kræver en del forståelse for hundesprog og -kommunikation af træneren.

Lad os tage det trin for trin.

Tilegnelse

Tilegnelse er selve det at lære at udføre handlingen.

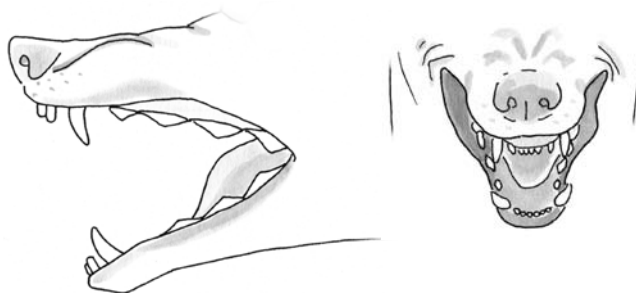
Ved „tilegnelse“ og starten af „automatisering“ lærer hunden hurtigst, hvis vi belønner hver eneste gang, den gør det rigtige. Det går ganske enkelt ud på at få hunden til at forstå, at når man siger et bestemt ord eller gør en bestemt bevægelse, så vil man gerne have, at hunden udfører en bestemt handling. Det har i tidens løb været gjort på mange forskellige både mere og mindre succesfulde

måder. En meget gængs metode er at sige kommandordet, få hunden til at udføre handlingen og så give den en belønning (det være sig ros, godbid eller lignende). Det er også en god metode. Den indeholder blot et par knaster, som næsten altid volder problemer i forbindelse med: 1) Hvordan får man hunden til at forstå, hvad man gerne vil have den til at gøre? 2) Hvordan får man hunden til at forbinde det ord, man har valgt, med den specifikke handling? Det første spørgsmål, nemlig at få hunden til at forstå, er ikke så svært, så længe det er enkle handlinger, den skal udføre. Til trods for at hunden synes, det er yderst ubehageligt, tyr de fleste mennesker til simpelthen at tvinge den til at gøre det. F.eks. er den mest brugte måde at lære en hund at sætte sig på at trykke ned på dens hofte, og den mest brugte måde at lære en hund at lægge sig på er så at sige at trække forbenene væk under den. Problemet er, at hunden som sagt synes, det er meget ubehageligt, og at det overskrider dens grænser, og derfor vil en hund, som har lært via denne metode, måske nok adlyde senere, men ikke med glæde, fordi den forbinder disse ord og handlinger med noget lettere ubehageligt. Det andet spørgsmål, med hensyn til hvordan man får hunden til at forbinde et ord med en specifik handling, volder problemer, såfremt man begynder at sige ordet, før hunden har forstået, hvad man ønsker, den skal gøre. For når den endelig forstår handlingen, kan den have hørt ordet så mange gange, at der bliver tale om lært irrelevans (se side 236). Det gør det sværere end nødvendigt at få den til at forbinde ord og handling.

For at komme uden om disse problemer og for at kunne forklare sin hund meget mere komplicerede handlinger, end det normalt har været muligt, kan man i tilegnelsesstadiet med meget stort held bruge, dels det, man kalder „shaping“, og dels det, man kalder „klikkertræning“. Begge er simple og enkle teknikker, som med fordel kan kombineres, og deres formål er at hjælpe med at „forklare“ hunden, hvad vi prøver at få den til at gøre. Begge teknikker er til for at hjælpe træneren – ikke for at gøre livet mere kompliceret for ham/hende. Man kan bruge den belønning, man ønsker, men for overskuelighedens skyld er der i eksemplerne brugt madpiller. Det er sundt og praktisk. Man afmåler det volumen tørfoder, hunden skulle have haft til det nærmest forestående måltid, og i stedet for at give hunden det i sin madskål udnytter man det som belønning, som om det var hundekiks. Alt efter hundens og madpillernes størrelse går der mellem en og ti madpiller pr. belønning.

Klikkertræning

Klikkeren er et værktøj, som man kan bruge i den indlæring, som bygger på, at hunden ser en behagelig konsekvens af sine handlinger ved at få eller opleve noget

Panisk aggressionsangst. Munden står vidt åben. Læberne er trukket tilbage og er altså lange med mundvigene i spidse vinkler. Overlæbebuden er maksimalt løftet, så også næsetippen vipper opad. De lange læber er trukket maksimalt op og bef nder sig altså højere end næsepuden. Derved blotlægges også gummerne over kindtænderne. Tilsammen betyder det, at man kan se alle hundens tænder fuldstændig og en god del af gummerne. Næsehuden er herved også maksimalt foldet. Denne hund er panisk af angst og vil forsvare sig, koste hvad det vil. Den kan for eksempel bef nde sig trængt op i en krog af et andet dyr, eksempelvis en bjørn.

For yderligere uddybning af angsttyperne se afsnittet „Angst“, side 367.

Signaler med ørerne

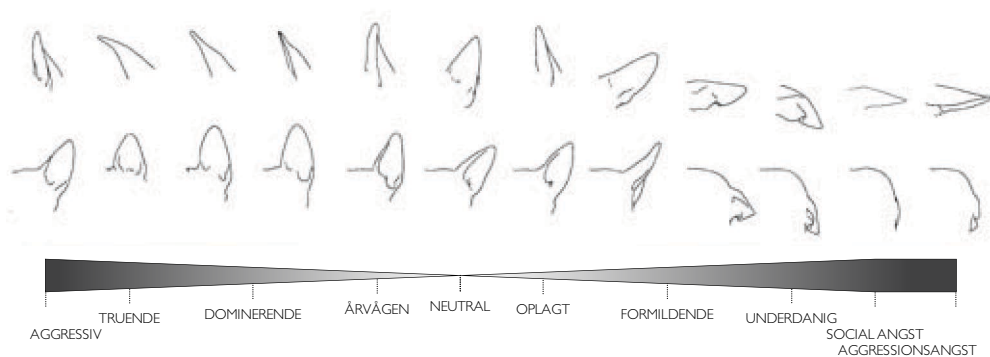
Som det første må vi nødvendigvis tage højde for, at hunde kan have opretstående ører, som f.eks. en schæferhund, hængeører, som f.eks. en labrador retriever eller kipører, som er en mellemtung mellem de andre typer. Når man vil aflæse et øresignal, skal man forstille sig, at øret er delt op i to dele: ansatsstedet, der er helt tæt ind til hovedet og indeholder åbningen ned til selve øregangen, og øreflappen, som enten er stiv eller hængende.

Ansatsstedets position er ens hos alle hunde, uanset om de har stive ører eller hængeører, og det bef nder sig i store træk på en skala, som går fra langt fremme og oppe på hovedet (medialt) med åbningen pegende fremad, signalerende det helt selvsikre udtryk, hvorfra man kan forestille sig det bevæge sig i en glidende linje i nedadgående retning hen over siden af hovedet, hvor det neutrale, afslappede udtryk bef nder sig, for at fortsætte sin glidende nedad- og bagudrettede linje, som slutter helt tilbage og omkring halvt nede på hovedet, signalerende den underdanige hund.

Øreflappen kan man til en vis grad anse som en gradbøjer og forstærker af det signal, ansatsstedet allerede har sendt, f.eks. er det flappen, der vil afklare, hvorvidt der i dominansen er blandet trussel, eller om der i underordningen er blandet angst. Stive øreflapper som f.eks. hos schæferhunden er de letteste at aflæse, fordi flapperne er så relativt synlige og dermed understreger signalet meget effektivt.

Den stive øreflaps skala er frem og op, op, til siden, tilbage, tilbage og ned.

Denne tendens ses tydeligt på de to skalaillustrationer her nedenfor, som viser de stive øreflapper fra siden og forfra. På de små tegninger er hundens pande i

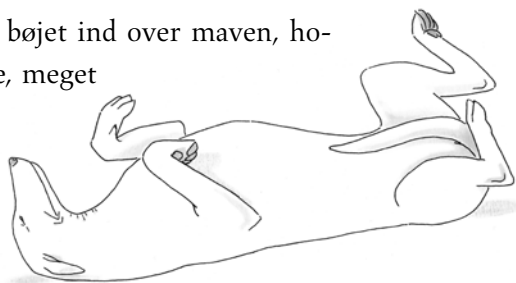
præcis samme højde, og man kan tydeligt følge den bløde bue, der illustrerer skalaens forløb. Tegningerne fra siden illustrerer altså med al tydelighed tendensen fra fremadretning i den dominerende ende til bagudretning i den formildende ende. Tegningerne forfra illustrerer med lignende tydelighed, hvordan flapperne groft sagt peger opad på hele spektret i den dominerende ende, mere eller mindre ud til siden omkring midten (fra årvågen til og med lettere formildende) og bagud i det formildende såvel som det angste spektrum.

Selve flappens facon sender også en del information, og lægger man mærke til ørets kanter, vil man kunne genkende de overordnede træk, som de er gengivet i følgende illustration.

Ligge på ryggen

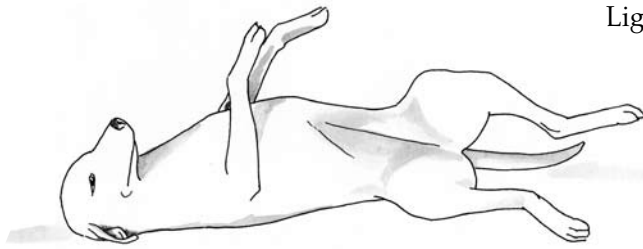
Man har altid tolket en hund, der ligger på ryggen, som en hund, der har „overgivet“ sig, og altså som det ultimative underdanige signal. Det er også rigtigt nok et af de mulige signaler, som hunden udsender, når den ligger på ryggen, men der findes mange flere.

Hunden ligger på ryggen med halen bøjet ind over maven, hovedet drejet lidt væk, halvt åbne øjne, meget lange læber og tilbagelagte ører, som er klinet ind mod halsen. Den signalerer angst, social angst, fuldstændig som vi så det i afsnittet „Angst“, side 367. Man vil se, at kroppen er lidt spændt. Særlig tydelige er de bøjede bagben, som leder tankerne hen på en bokser med forsvarspadrer oppe. Det samme er til dels tilfældet med forbenene, som er bukkede, men ikke afslappede som i næste illustration. Håndleddene er kun lidt mere end 90 grader bukkede. Halsen er også spændt, og samtidig med at hovedet kigger væk, holder den behørigt øje med modstanderen. Den er angst og udtrykker det.

Som i foregående illustration ligger denne hund også på ryggen med alle sine kommunikationsredskaber signalerende angst. Til forskel fra den foregående er kroppens

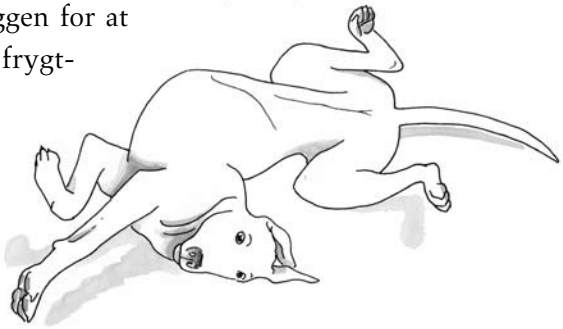
muskler dog nu helt afslappede. Bagbenene er faldet længere bagud og ud til siden, og forbenenes håndled er bukket helt. Halsen er også mere afslappet og drejet en anelse mere bort, så den ikke længere holder helt så grundigt øje med sin modstander, men nærmere omhyggeligt forsøger at undgå øjenkontakt, hvilket også kan understreges ved, at øjnene lukkes yderligere til små sprækker. Her har de socialt-angste signaler udviklet sig til at signalere total underkastelse eller overgivelse. Denne hund bruger nu hele sin krop til at signalere, at den har forstået budskabet og accepteret det. Der vil typisk være gået en disput forud for dette signal. Hunden stoler fuldt og helt på, at det individ, signalet sendes til, forstår hundesprog. Ellers kunne den ikke tillade sig således at slappe af.

Ligger hunden derimod blot på ryggen, men uden rigtig bøjede forpoter, med spændte kropsmuskler, uden at bøje halen over maven, med ørerne tilbage, men uden at lægge

dem ind til halsen, og stadig med ansigtet drejet mod det individ, den signalerer til, og med en måske jævnlig afbrudt øjenkontakt, er det et fingeret signal om underkastelse, som næppe er så oprigtigt ment, som vi kunne forledes til at tro. Det kan f.eks. ses hos unghunde, som forsøger at afværge en ældre hunds vrede efter at have provokeret denne mange gange. Et øjeblik efter kan man ofte se unghunden provokere igen. Det hører med til dens afprøvninger af, om lederen er psykisk stærk nok til, at unghunden kan respektere den som sin leder. Den forventer, at lederen gentager sin irettesættelse, og fortsætter, til den har aftvunget unghunden et signal nogenlunde svarende til det i foregående illustration. At en voksen hund stiller sig dominerende over unghunden og holder den fast med blikket, er dog ikke hverdagskost, for inden for en flok er det af og til overraskende, hvor stor tålmodighed nogle af de voksne hunde har med unghundredes små provokationer.

Hunde, som lægger sig om på ryggen for at blive kløet på maven, sender ingen frygt-somme signaler ved at indtage denne position. Man kan her både se spændt og afslappet krop, øjenkontakten vil for det meste være opretholdt, f.eks. som her af nogle store, runde, tillidsfulde øjne, ørerne kan være

formildende, men aldrig angste, og halen vil altid ligge hen ad jorden i forlængelse af ryggen og ikke være bukket ind over maven. Den kan eventuelt logre. Der kan – men behøver absolut ikke – være ment noget underordnende med signalet. Har vor hund tillid til os, vil den sagtens uopfordret turde indtage denne stilling foran os. Denne stilling har intet at gøre med, hvorvidt hunden føler sig over eller under os i hierarkiet. Umiddelbart er det at smide sig om på ryggen et formildende-und-

Laver man små fremadrettede vinkebevægelser med hånden ud i luften, svarer det til, at hunden giver pote ud i luften og er pacificerende. Er bevægelserne overdrevne og måske ligefrem kombineret med, at man ligger på knæ med hænderne i jorden foran sig, kan det af en hund, der stoler på én, opfattes som indbydelse til leg.

Smaskelyde er venligsindede og virker beroligende på modparten.

Et stort smil med lukket mund svarer til at gøre læberne lange og pacificerende. Er munden derimod lukket, og læberne trukket op i et smil, der viser tænderne, er læberne stadig lange, og de fleste af vore hunde har lært sig menneskesprog nok til at vide, at det på lignende måde signalerer pacificering og glæde. Det er dog værd at tænke på, at det kan opfattes som angst-aggression, hvis man står over for en meget signalsvag hund, som aldrig har haft omgang nok med mennesker til at få lært sig menneskesprog.

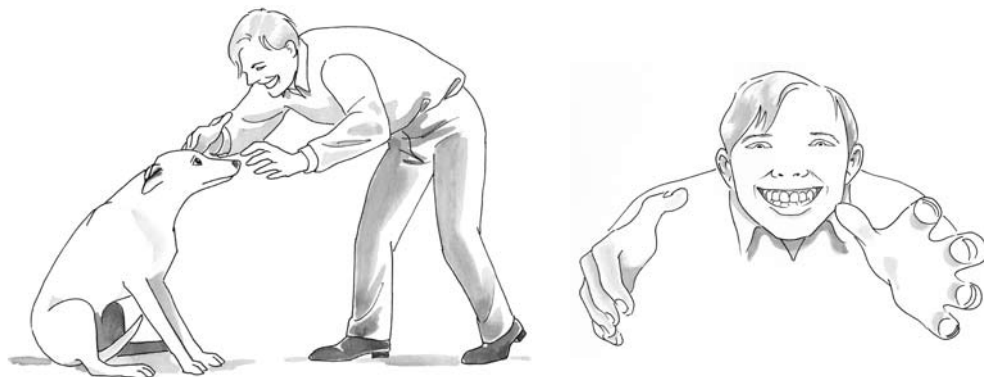
Meget lidt åbenstående mund med helt korte, sammenkrøllede læber betyder dominans eller ligefrem trueadfærd – uden dog at nå så langt som til aggression – og bør kun bruges i *meget få* situationer. Imidlertid kan det være et godt signal at huske i et nøgleøjeblik, hvis man har en unghund, som *ustandseligt* afprøver grænser. Det kan ikke anbefales at afprøve dets virkning på en hund, som man ikke stoler et hundrede procent på.

Når man sætter sig på hug, går man bogstavelig talt ned i hundens højde, og det er høfligt og venligt. At sætte sig på hug med siden til en hund understreger det fredssøgende, pacificerende udtryk i signalet mere end at sætte sig på hug med front mod en hund. Har man derfor at gøre med en tillidsfuld hvalp, er det perfekt at sætte sig på hug foran den og invitere den med lys stemme og hænderne langt nede som vist på billedet, mens selv dette kan virke konfronterende, hvis det drejer sig om en angst og usikker hund.

At læne sig bagud er pacificerende, mens det at læne sig fremad mod hunden, for slet ikke at tale om at bøje forkroppen ind over den, er dominerende og af nogle hunde opfattes som direkte truende.

Tegningen til venstre viser, hvordan det falder os mennesker naturligt at gå hen til en hund, hvis vi virkelig vil vise den, hvor glade vi er for den, og har lyst

til at kærtegne den. Tegningen til højre viser, hvordan denne situation ses gennem en hunds øjne. Kender hunden os ikke virkelig godt, og har den ikke haft god lejlighed til at lære menneskesprog, vil den opfatte situationen som værende truende. Det er ikke så mærkeligt, at hunden på billedet til venstre er duknakket med halen mellem benene, lange læber og ørerne helt nede og tilbage. Hvis mennesket i stedet havde sat sig på hug foran hunden, ville situationen have været helt anderledes behagelig for begge parter. Kan man ikke det, er det i hvert fald bedre at stå oprejst end at bøje sig ind over hunden.

Hvis ejeren lægger sig på gulvet, vil mange hunde reagere med uro, og man vil få på fornemmelsen, at de føler sig ilde til mode og forsøger at få ham/hende til at rejse sig igen. Det skyldes, at hunden opfatter ejeren som underdanig, og det bryder en hund sig ikke om at se hos sin leder. Er man en hundeejer, som nyder at ligge på gulvet, kan hunden sagtens lære, at det ikke altid har nævnte betydning. Består der et godt forhold mellem ejer og hund, kan man invitere hunden til at lægge sig ved siden af én ved f.eks. at gabe og/eller smile med halvt lukkede øjne.

At gå med skruetryk og sænket hoved signalerer en vigende eller svag personlighed, mens det at gå med ret ryg og løftet hoved signalerer selvsikkerhed og er i overensstemmelse med, hvad en hund ønsker og har brug for at se i sin leder for at turde respektere og stole på vedkommende.

Særlig hunde, som har haft omgang med halekuperede hunde, vil med det samme forstå, at et menneske, som står stille og vrikker kraftigt og hurtigt med bagdelen, sandsynligvis lægger op til leg. De fleste hunde vil hurtigt lære sammenhængen.

Et flakkende blik signalerer usikkerhed, og små, halvt lukkede øjne signalerer

Litteratur

- Adler, L.L. & Adler, H.E. Ontogeny of observational learning in the dog (*Canis familiaris*). *Developmental Psychobiology* 10, 267-271 (1977).
- Albone, E.S. The chemical ecology of mammals – a new focus for chemical research. *Chemistry Britain* 13, 92-99 (1977).
- Alcock, J. *Animal Behavior, An evolutionary approach* (Sinauer Associates, 2001).
- Allen, D.L. Believes aggression is more common in some dog breeds. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 218, 193 (2001).
- Allen, K. & Blascovich, J. The Value of Service Dogs for People with Severe Ambulatory Disabilities. *Journal of the American Medical Association* 275, 1001-1006 (1996).
- Andersen, S. Sprog og den slags. *Spindet – Sprogpsykologisk information og debat* 2, 19-22 (2002).
- Appleby, D.L., Bradshaw, J.W.S. & Casey, R.A. Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. *Veterinary Record* 150, 434-438 (2002).
- Asa, C.S., Peterson, E.K., Seal, U.S. & Mech, L.D. Deposition of anal-sac secretions by captive wolves (*Canis lupus*). *Journal of Mammalogy* 66, 89-93 (1985).
- Bailey, J.S. Gentle teaching: Trying to win friends and influence people with euphemism, metaphor, smoke, and mirrors. *Journal of Applied Behavior Analysis* 25, 879-883 (1992).
- Bailey, M.B. & Bailey, B. *Trans-species training class* (Electric Science Productions, 1988).
- Bain, M.J., Hart, B.L., Cliff, K.D. & Ruehl, W.W. Predicting behavioral changes associated with age-related cognitive impairment in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 218, 1792-1795 (2001).
- Barnes, J.E., Boat, B.W., Putnam, F.W., Dates, H.F. & Mahlman, A.R. Ownership of high-risk („vicious“) dogs as a marker for deviant behaviors: Implications for risk assessment. *Journal of Interpersonal Violence* 21, 1616-1634 (2006).
- Beach, F.A. & LeBoeuf, B.J. Coital behaviour in dogs. I. Preferential mating in the bitch. *Animal Behaviour* 15, 546-558 (1967).
- Beaver, B.V. Profiles of Dogs Presented for Aggression. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 29, 564-569 (1993).
- Beaver, B.V. Owner complaints about canine behavior. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 204, 1953-1955 (1994).
- Becker, J.B. et al. Strategies and methods for research on sex differences in brain and behavior. *Endocrinology* 146, 1650-1673 (2005).
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., Van Hooff, J.A.R.A., De Vries, H.W. & Mol, J.A. Chronic stress in dogs subjected to social and spatial restriction. I. Behavioral responses. *Physiology and Behavior* 66, 233-242 (1999).
- Bekoff, M. Social Play and Play-Soliciting by Infant Canids. *American Zoologist* 14, 323-340 (1974).
- Bennett, P.C. & Rohlf, V.I. Owner-companion dog interactions: Relationships between demographic vari-

Stikord

A

Adfærd, nedarvning 84
Adfærdsproblemer 18, 27, 28, 30, 53, 61, 64, 74,
78, 86, 107, 170, 174, 197, 274
hos hanhunde 99
hos internatshunde 93
Adfærdsproblemer, tidlig forebyggelse 198
Adfærdstest. *Se* Hvalpetest
Adfærdstest, af voksne hunde 105
Advarsel 387, 400, 414, 417, 420
Afføring 426, 427
nyfødte hvalpe 35, 38
Afmærkning 427, 428
Afpøvning af lederen. *Se* Lederen, afpøvning
af
Afpøvninger 56, 57, 163, 173
Afstand 262
Afstand, holde 413, 417, 422
Afvisning 413, 417
Afværgesignaler 393, 394, 449
Aggression 170, 171, 273, 365, 410, 427
Aggressionsangst 287, 367
Aggressionstærskel 79
Aggressivitet, raceforskel 67, 79
Aktiveringslegetøj 195
Aktiv indlæring. *Se* Indlæring, aktiv
Aktivitetsfordeling hos hvalpe 150
Aktivitetsniveau, indendørs og udendørs 69
Albueledsdysplasi 152
Alene hjemme 74, 158, 199, 438
Analkirtler 369, 426
Analsnusning 382, 389, 391, 425
Anerkende 377, 389, 390, 392, 421
Angreb 366, 368, 400, 401, 444
Angst 171, 273, 321, 365, 367, 383, 385, 387,
393, 415, 419. *Se også* Aggressionsangst; *Se*

også Flugtangst; *Se også* Social angst
for bilkørsel 154
forebyggelse 53, 155
for hunde 19, 444
for straf 208
Angst aggression 365
Angstrespons, intensivering/første 54, 156
Anspændt 387
Ansvar 30, 51, 72, 75, 437, 448
Ansvar, give hunden et 61, 64, 169, 198, 225
Antistoffer 35, 90
Approach-withdrawal. *Se* Intentionsbevægelser
Arbejde, behov for at 78, 169
Arbejdshunde. *Se* Hjælpende hunde
Arbejdsløshed 64, 198
Arena-test 103, 105, 106. *Se også* Open-field-
testen
Arv – miljø 31, 82, 84
Arveanlæg. *Se* Gener
Associationsevne 40
Automatisering 203, 253
Avler, valg af 82, 87

B

Bagdelspuf 399, 400
Bagkropshældning 332
Bakke tilbage 399
Balance, psykisk 198, 366
Bedække 396, 397
Behov
for aktivitet 69
for at arbejde 78, 169
for at gnave 149
for at lege 75
for at lære 78, 141, 169
for lederskab 26, 141